

BARBATXI, ES MERCADAL

La visita a Barbatxi tenia com objectiu parlar amb l'enginyer agrònom Pere Pons Bagur sobre el món de les vaques a Menorca i la producció de formatge, i no n'hi havia altre. Entre companys, Antonio Allés, Pere Pons i jo mateix, en Pere ens va explicar què feia, com ho feia i el perquè. Nosaltres vam escoltar, i ara ho presentem als companys del grup de Remugants "Ramon Trias" i convidem a Pere Pons Bagur que participi en la discussió o els dubtes generats. Podríem parlar directament amb ell, però crec que així pot ser més enriquidor. A més a més, a mi em passa que els dubtes i les preguntes me venen després.

S'ha de dir que en haver visitat tantes explotacions sovint observes més que escoltes, tot i que en aquest cas vaig haver d'escoltar, pensar i escriure poc, i al final si agafes poques notes vas venut, i per fer un bon reportatge "es necessiten unes bones sabates i un quadern de notes" (Chéjov). I, també, "quan es parla s'ha de prestar atenció als signes, la manera de vestir, de moure's, etc., (Chéjov).

Comencem pels signes, la manera de vestir, de moure's. No dona lliçons, explica el seu punt de vista i el que fa, fins i tot amb certa timidesa; quan passen per allà on som un o altre dels dos pagesos contractats es dirigeix a ells amb molt respecte. I ho dic perquè n'he vist tants que en tenir "mando" es creuen milhomes que per a mi és una bona manera d'entrar i si al final hi ha visions diferents es podran contrastar.

Vedelles de diferents encreuaments, al fons més vedelles de tot color i conformació però, tot i així sembla un ramat homogeni.

Es l'empresari de la fàbrica SA CANOVA on es transformen 30.000 litres de llet al dia, amb una plantilla de 28 persones. Produïx formatge Maó (denominació d'origen Mahón-Menorca) i d'altres tipus, pròxims als francesos de pasta tova, i segons observi els requisits de la demanda, si bé, assevera, que fins arribar a tenir un classe de formatge definit costa temps de prova.

Pel que fa a la vaca lletera, busca un encreuament que doni animals més forts, amb vigor híbrid, que s'adaptin bé al clima menorquí i a les pastures, on els terrenys són rocosos i, sovint, poc accessibles. Planifica les inseminacions de tal manera que si la vaca no queda prenyada al segon intent passa a

inseminar-la amb orientació carn, emprant semen Aberdeen Angus, de reconeguda demanda per tenir greix infiltrat. Segons Pere Pons Bagur, la Frisona va servir per augmentar la producció de llet, a partir dels anys 60, entrant ja en la dècada dels 70, del segle XX. No només a Menorca, sinó arreu del món. EUA i Canadà van liderar la *holstetnització* de la Frisona, convertint-la amb una vaca d'aptitud lletera de manera exclusiva. Els anys 80, en un viatge a França (Trias i jo), un investigador de l'INRA ens va parlar d'aquest fenomen, si bé creia que a França es conservaria la varietat de races. Amb el temps, certament, s'han conservat moltes races lleteres i de carn, però la Holstein ha arrasat la Frisona, fins i tot a França. El poder de les multinacionals ha estat enorme. No obstant, una cosa és la vaca de passarel·la, sigui de la raça que sigui, i un altra és un ramat de vaques a una explotació amb finalitat productiva de llet, formatge, carn. No està de més recordar una xerrada d'en Trias en que deia més o menys el següent: "una vaca d'alta producció no la pot tenir tothom, seria el mateix que a mi em donessin un cotxe «fórmula 1», i a la primera corba m'hauria estimbat".

Per a Pere la vaca s'ha d'adaptar el medi, i a Menorca el clima i el terreny requereixen vaques més rustiques i amb més contingut de proteïna i greix a la llet, atesa l'orientació formatgera.

A Barbatxí del total de vaques (72) 30 són Jersey, que va encreuant amb Frisona o amb la mateixa Jersey. És una bona productora de llet amb alt contingut proteic (4%) i de greix (6-7%).

Una Normanda

Hi tenen cubicles, i ampliarà aquesta zona de repòs. Les vaques estan molt tranquil·les

L'explotació disposa de 50 ha de cultius on hi sembra sobretot raigràs. Disposa de 5 ha de regadiu, amb aigua depurada de Mercadal, la qual és massa salmenca (excés de sal) segon s'èpoques a causa de que les aigües residuals de Fornells estiguin per sota de l'aigua del mar. Hi fa doble collita de blat/sorgo.

Pasturen entre sis i set mesos a l'any, de tres a quatre hores al dia. Quan no pasturen fa una ració bastant convencional (40:60).

Munts d'ordi i blat, que entren al concentrat aixafats per evitar qualsevol trastorn per manca de remuc

Màquina per aixafar el gra

Mescla de concentrats amb polpa de remolatxa

Nau de l'establació, a l'esquerra sala de munyir 2x6, zona de cubicles, zona de la menjadora, pahissa o pallisa, i més pròxim a la foto garatge i zona d'infermeria, la qual convertirà en zona de repòs, amb més cubicles. Segons ens explica Pere no tenen cap vaca malalta, des de fa temps, i les vaques a punt de parir s'amollen al camp, i sota un ullastre pareixen sense problemes.

Els encreuaments busquen vaques sanes i fèrtils, producció adequada amb més contingut de greix i proteïna.

Vedelles prenyades

PREGUNTES, DUBTES

A Catalunya i a Menorca, àrees on ens moguem més sovint, la majoria d'explotacions de vaques de llet tenen la Holstein o Frisona com a vaca per a la producció de llet, tret d'algunes en que hi tenen alguna altre vaca de raça diferent com a nota exòtica. Parlar-los d'altres races o d'hibridacions es considera o una broma o un sense sentit. A Catalunya el ramader diu "s'ha de fer llet" i a partir d'aquí no es planteja cap altre canvi. És molt semblant al tema de l'alimentació, des de fa anys i a èpoques determinades el racionament és mimetisme pur, tot el que s'aparti d'un patró no entra en cap càlcul. Tot açò en termes generals, ja que sí hi ha casos que no segueixen la norma. Predicar canvis en el racionament és picar ferro fred, i, per tant, imaginar, predicar canvis en l'estructura genètica serà anatema.

A mi l'experiència m'ha demostrat que no és la vaca la responsable, sinó el ramader. He vist que l'alta genètica a segons quines explotacions ha estat un fracàs; he vist, en canvi, d'altres que sí que en treuen bons rendiments que s'encomanen als rendiments econòmics. I fins i tot he vist alguna explotació que tracta les vaques d'alt potencial segons sigui el potencial farratger de l'explotació i les vaques donen menys llet i, curiosament, duren més que en aquelles que no tenint prou farratges, les atapeeixen de pinso. En definitiva, podríem donar molts exemples reals i de resultats antagònics.

En principi, crec, que la frisona, la *pardo* suïssa, la jersey, entre d'altres, són vaques lleteres, seleccionades per produir llet i, cadascuna, amb un contingut de proteïna i de greix diferents, en termes generals. Cada explotació s'haurà de triar el tipus de vaca, en teoria, si bé en molts de casos el costum ni tan sols t'obliga a plantejar-t'ho. Destinació de la llet, forma del pagament de la llet, recursos farratgers, situació de l'explotació, subproductes a l'abast, preus dels concentrats, etc., són elements que defineixen un tipus de maneig, entenent aquest com el conjunt de decisions a prendre.

Una de les preguntes dirigides a n'en Pere Pons Bagur és si, com ens va dir, la Jersey és una vaca que s'adapta bé a les condicions de Menorca, per què els encreuaments de manera sistemàtica? Les hibridacions milloren el que dona de sí la Jersey?

Si fem abstracció del tipus o de la raça de les vaques, buscar la millora farratgera i que aquesta repercuteixi en la ració, podria augmentar la fertilitat i minvar l'índex de malalties d'una explotació?

En qualsevol cas, crec que la selecció genètica de la Frisona, i d'alguna altra raça, s'ha fet al marge de la realitat de les explotacions d'arreu, i aquí no tenim el que tenen a EUA o Canada.